

Innst. S. nr. 147

(2001-2002)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Ursula Evje om å innføre et likeverdig regelverk ved beregning av gebyr for Statens lånekasse for utdanning og privat finansieringsvirksomhet

Dokument nr. 8:74 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at administrasjonsgebyret omgjøres til et kronegebyr i stedet for en rentesatsandel og at gebyret fremkommer som en egen gebyrpost på innbetalingsblanketten."

Forslagsstillerne viser til at Lånekassens administrasjonsgebyr på 1 pst. er høyere enn i en ordinær bank, som tar kronegebyr. Administrasjonsgebyret blir lagt til rentefoten. Gebyret blir slik usynliggjort, og det betales mer i gebyr for høye lån enn for lave. Lånekassen gir lån uten sikkerhet. Man kan velge mellom markedsstyrt rente og fast rente. Uansett blir rentesatsen kunstig høy som følge av gebyret. Norge er avhengig av å ha en godt utdannet befolkning og spesialisert arbeidskraft. En lavest mulig studierente blir da viktig. Forslagsstillerne viser til budsjettbehandlingen høsten 1999 og går ut fra at det er flertall på Stortinget for redusert administrasjonsgebyr.

Forslagsstillerne mener at den gjeldsforsikring Lånekassen tegner for alle låntakere, må synliggjøres på fakturaen. Låntakere skal videre gis anledning til å tegne privat gjeldsforsikring, og rutiner for kvalitets-sikring utarbeides i den forbindelse.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Ine Marie Eriksen, Jan Olav Olsen, Åshild Karlstrøm Rundhaug og Søren Fredrik Voie, fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Eva M. Nielsen og Karita Bekkemellem Orheim, fra Fremskrittspartiet, Ursula Evje og Arne Sortevik, fra Sosia-

listisk Venstreparti, Lena Jensen og lederen Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Arne Lyngstad og Inger Møll, fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, fra Venstre, Trine Skei Grande, og representanten Jan Simonsen, viser til at administrasjonsgebyret i Statens lånekasse for utdanning allerede er et fast kronebeløp som dekker fakturautsendelser. Dette gebyret fremkommer også på innbetalingsblankettene som Lånekassen sender ut til sine kunder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen, legger til grunn at forslaget dreier seg om Lånekassens påslag (rentemargin) på rentefoten. Påslaget skal i hovedsak dekke tap Lånekassen blir påført som følge av at den gir usikrede lån. Påslaget er prosentuell. Lånekassens administrasjonsgebyr må altså holdes adskilt fra dette påslaget.

I Statsbankutvalgets innstilling (NOU 1995:11) ble det anbefalt å innføre en slik rentemargin, blant annet for å harmonisere systemene i Husbanken og Statens lånekasse for utdanning. Ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett i 1997 vedtok derfor et flertall i Stortinget (Høyre og Arbeiderpartiet) følgende gjennom Innst. S. nr. 295 (1996-1997):

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om regler for rentefastssettelse for studielån i Statens lånekasse for utdanning i tråd med innstillingen fra Statsbankutvalget (NOU 1995:11) med sikte på ikrafttredelse fra 1. januar 1998."

På denne bakgrunn la regjeringen følgende til grunn i St.prp. nr. 1 (1997-1998):

"Lån i Lånekassen gis imidlertid uten noen form for sikkerhet for lånene. Til sammenlikning gis Husban-

kens boliglån med sikkerhet i pant. Konsekvensen av dette er at de årlige tapene i Lånecassen er vesentlig høyere enn i Husbanken. Dette tilsier at lån i Lånecassen bør ha en større rentemargin dersom denne ordningen skal være sammenlignbar med Husbankens ordning, jf. at rentemarginen også skal dekke tap.[...] Det foreslås innført et markedsbasert utlånsystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning fra 1. januar 1998. Renten vil i det nye systemet beregnes på bakgrunn av renten på 0-3 måneders statscertifikater tillagt en margin på 1 prosentpoeng til dekning av blant annet administrasjonskostnader og tap."

Flertallet har merket seg at verken marginen eller dens størrelse ble kommentert av den daværende komiteen i Budsjett-innst. S. nr. 12 (1997-1998).

Flertallet viser til at et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2001-2002) ber om at

"det [foretas] en ny og samlet gjennomgang av reglene for tilbakebetaling for Statens lånekasse for utdanning. En slik gjennomgang skal omfatte ulike ordninger [...]."

Flertallet er kjent med at rapporten fra en arbeidsgruppe som har vurdert Lånecassens fremtidige organisering, er under oppfølging i departementet. I forbindelse med denne oppfølgingen ser flertallet det som naturlig at alle sider ved tilbakebetalingsordningene, herunder rentebetingelsene, vurderes.

Flertallet vil bemerke at en nedjustering av rentemarginen fra 1 til 0,5 prosentpoeng innebærer en kostnad på 250 mill. kroner. Dette må sees i sammenheng med budsjettbehandlingen. En slik kostnad kan heller ikke vurderes løst fra spørsmålet om hvorvidt man ønsker å bruke en slik bevilgning på de av Lånecassens kunder som er under utdanning, eller på de som er ferdige med utdanningen.

Flertallet viser for øvrig til vedlagte svarbrev fra departementet, datert 5. mars 2002.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen viser til det fremlagte dokument som gir en beskrivelse av dagens situasjon. Når det gjelder bruk av inntekter fra rentemarginen, som tilsvarer 1 pst. eller ca. 500 mill. kroner, vil disse medlemmer påpeke at inntekten fra påslaget ikke er øremerket å dekke fremtidig tap på fordringer, men går som en uspesifisert inntekt til Lånecassen. Av denne grunn oppfatter disse medlemmer rentemarginens inntekter som et administrasjonsgebyr.

Når det gjelder forhold knyttet til at Lånecassen yter usikrede lån, viser disse medlemmer til at dokumentet tar opp og drøfter dette forhold knyttet opp til en gjeldsforsikringsordning. Ved å innføre en rett til å tegne gjeldsforsikring, enten i markedet eller gjennom Lånecassen, vil tapsmulighetene bli sterkt redusert.

Disse medlemmer stiller seg derfor kritisk til den praksis som blir brukt i dag. I den anledning vises

det til vedlagte brev fra departementet med kommentarer til Dokument nr. 8:74 (2001-2002) - om administrasjonsgebyr. Fra brevet siteres:

"Lånecassen har flere ordninger for å ettergi hele eller deler av studielånet. Ved mer enn 50% uførhet eller ved død ettergis hele studielånet i Lånecassen. Denne "gjeldsforsikringen" er en del av velferdstilbudet i studiestøtteordningen som ikke belastes kundene."

Dette må anees for svært unøyaktig etter disse medlemmers oppfatning, idet "velferdsordningen" som er beskrevet bl.a. koster alle studenter ett prosentpoeng ekstra på toppen av en allerede høy rente i forhold til sammenlignbare ordninger i land vi kan sammenligne oss med.

Med de unntak som er beskrevet i dokumentet og merknadene fra Fremskrittspartiet, slutter disse medlemmer seg i det alt vesentlige til den beskrevne situasjon.

Disse medlemmer viser til det fremlagte dokument og vil fastholde de synspunkter som fremkommer i dokumentet. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at administrasjonsgebyret omgjøres til et kronegebyr i stedet for en rentesatsandel, og at gebyret fremkommer som en egen gebyrpost på innbetalingsblanketten."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet slutter seg til forslagsstillernes beskrivelse av betydningen av et høyt utdanningsnivå i befolkningen, og påstanden om at en lav rente i Statens Lånecasse for utdanning er et viktig virkemiddel i den sammenheng. Lav studielånsrente er også viktig for å sikre rekruttering til høyere utdanning fra alle lag av befolkningen. Disse medlemmer viser til at stortingsflertallet fra 1998 innførte en markedsstyrt rente i Lånecassen, og dermed ga fra seg muligheten til å sikre et stabilt lavt rentenivå. Både den faste og den flytende renten i Lånecassen er i dag markedsstyrt. Disse medlemmer viser til merknader i Budsjett-innst. S. nr. 12 (1997-1998), da markedsstyrt studielånsrente ble innført. Etter disse medlemmers mening vil gjeninnføring av en politisk styrt, lav studielånsrente være den eneste måten å sikre unge økonomisk forutsigbarhet og trygghet etter endt utdannelse.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at administrasjonsgebyret omgjøres til et kronegebyr i stedet for en rentesatsandel, og at gebyret fremkommer som en egen gebyrpost på innbetalingsblanketten.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:74 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Ursula Evje om å innføre et likeverdig regelverk ved beregning av gebyr for Statens lånekasse for utdanning og privat finansieringsvirksomhet - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 23. april 2002

Rolf Reikvam
leder

Ine Marie Eriksen
ordfører

Karita Bekkemellem Orheim
sekretær

Vedlegg

Brev fra Utdannings- og forskningsdepartementet v/statsråden til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 5. mars 2002

Utdannings- og forskningsdepartementets kommentar til Dok. 8:74 - om administrasjonsgebyr i Lånekassen

Jeg viser til privat forslag Dokument nr. 8:74 (2001-2002):

Forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Ursula Evje om å innføre et likeverdig regelverk ved beregning av gebyr for Statens lånekasse for utdanning og privat finansieringsvirksomhet.

Min kommentar

Representantene refererer i begrunnelsen for forslaget til administrasjonsgebyret i Lånekassen. Jeg antar at representantene her mener rentemargin på studielån på ett prosentpoeng. Rentemarginen må ikke forveksles med Lånekassens gebyr for øvrig.

Som kjent vedtas Lånekassens gebyrer av Stortinget og fastsettes i forskriftenes kap VI pkt 5. For undervisningsåret 2001-2002 kreves det inn administrasjonsgebyr ved 1. gangsvarsling (kr 35), gebyr for purring ved 2. gangsvarsling (kr 260) og gebyr for oppsigelse av lån i forbindelse med innfordring av misligholdte utlån (kr 360). Gebyrene blir akkumulert slik at ved for eksempel oppsigelse av lånet påløper det i alt 655 kroner. Samlede gebyrinntekter var i 2001 på om lag 125 mill. kroner. Lånekassens utgifter og inntekter føres etter bruttoprinsippet, jfr. bevilgningsreglementet § 4. Dette innebærer at Lånekassens administrasjonskostnader er uavhengig av gebyrinntekter og rentemargin.

Alle private kredittinstitusjoner må ha dekket sine innlånskostnader, administrasjonskostnader og potensielle tap, samt en viss fortjeneste. Dette skjer som regel ved at det er en differanse mellom bankens innlånskostnader og kundens lånebetingelser. Denne marginen varierer fra bank til bank og fra kunde til kunde.

Boliglån fra privat finansieringsvirksomhet gis bl.a. på grunnlag av sikkerhet i pant samt kundens kredittverdighet og betalingsevne, slik at den renten som kreves blant annet er et uttrykk for den risiko banken løper ved utlånet.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 1998 vedtok Stortinget å legge om rentesystemet i Lånekassen etter mønster fra Husbankens system, jf. Budsjett-Innst. S. nr. I (1997-1998). I tråd med innstillingen fra Statsbankutvalget, jf. NOU 1995:11, ble det også vedtatt en rentemargin på ett prosentpoeng.

Lån i Lånekassen gis uten noen form for sikkerhet for lånene. Rentemarginen på ett prosentpoeng skal bidra til en delvis dekning av statens tap når kunden ikke overholder sine forpliktelser. Bokførte tap i 2001 var i underkant av 452 mill. kroner.

Innbetalt beløp i form av rentemargin øker med lånets størrelse. Dersom en tar utgangspunkt i at rentemarginen skal dekke Lånekassens tapsrisiko, vil denne stå i direkte forhold til størrelsen på kundens lån. Å fjerne rentemarginen krever en netto ekstrabevilgning på 502 mill. kroner. Å halvere marginen innebærer en netto ekstrabevilgning på 251 mill. kroner.

Jeg ønsker også å kommentere noen enkeltforhold i begrunnelsen for forslaget.

Både den flytende og den faste renten er markedsstyrt.

Lånekassen har flere ordninger for å ettergi hele eller deler av studielånet. Ved mer enn 50 pst. uførhet eller ved død ettergis hele studielånet i Lånekassen. Denne "gjeldsforsikringen" er en del av velferdstilbudet i studiestøtteordningen som ikke belastes kundene. Det blir gjort rede for ettergivelsesordningene på Lånekassens Internettsider og i ulikt informasjonsmaterieil.